

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОНАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952
АВГУСТ
3
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 149 (2579).
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Демир орукчунун Бүгү-эвилел хүнүгө алдарлыг ужуражылгалар (1 арын).
Бо хун Волга-Донда (1 арын).
ПАРТИИЖИ АМЫДЫРАЛ:
Тес-Хем районун партия конференциясы (2 арын).
Г. Чумаченко. — Социализм чурт-

ууну демир орук транспорту (2—3 арын).
П. Матвеев. — РКП(б)-нин XII Бүгү-Россия конференциясы (3 арын).
И. Күнчүн. — Зоя Херелмаа (3 арын).

Школаларны чаа өөредилге чылыга үлөгүрлүг белеткээр (3 арын).
Делегейде болуп турар чоруктарынын долчулады (4 арын).
Олимпия оюннарында совет спортсменнер бирги черни алган (4 арын).

Демир орукчунун Бүгү-эвилел Хүну

Бо хун болза совет улустун чычкан байырлары—демир орукчунун Бүгү-эвилел хүну.

Демир орукчулар—Совет Эвилелин ажилчы чоннарыннын мурнакчы отрядтарынын бирээзи. Социалистик экономиканын хөгжүлдешинге, Төрөөн чурттуң күчүзү быжыгларына оларнын салышыкыны уду. Совет күрүгөге демир орук транспортувун ролунуң дугайында эки Сталиннин айтышыкына барымдалаш, совет демир орукчулар бүгү-ле транспорт адырларынын үзүк соксаал чок ажилдаары дээш, сөөртүлгөни күрүнө планын ажы күүседир дээш, поездилерин график шимчөөшкенин шынгы сагыры дээш, демир орук четкилеринин улам ынай хөгжүлдөш дээш могайшылап чокка демисежин турарлар.

Совет демир орукчуларын бүгү тилегелери уду Сталиннин адыбиле үзүлбөс харылашкан. Он чеди чыл мурунда демир орукчуларын хүлөөп ап тургаш, болуңуңа чугааныңа эш Сталин транспорттуң күчүзүгү чаа көдүрүшкүңүңүң программанын айтыган. Эш Сталиннин айтышыкынын өзүгар совет үдөтүр сөөртүлгөндөрин, транспорттуң бүгү албанынын ажилынын техника-экономун көргүзүлгөндө темпидерин хөй ката бедилер арганы бээр көстүп көрбөөн техника биле демир орукчуларын чөпсөгдөш. Эш Сталиннин инициативанын өзүгар совет бүдүрүлгө поездилерин шимчөөшкенибиле харылашкан ажилдакчыларын күш-ажылынын условилерин экижиткен.

Демир орукчулар 1951 чылда чык сөөртүлгөзүнүн планын ажы күүсеткен болгаш оон мурундагы чылга дөмейлээрге, чык сөөртүлгөзү 12 хуу өскөн. Бир өвөс Англиянын болгаш Франциянын бүдүн чылда чык сөөртүлгөзүн каттай алдыга, ол 12 хууга денжежин турар.

Бистин чуртувуска коммунизмдин материал-техниктиг суурун тургузарыңа суг күжүбиле ажилдаар канчаар-даа ажаок улуг электри станцияларын, сугтарылган болгаш суднолар чоруур каналдарын тудуп тургузарыңа демир орукчулар эңне иденебиле биле киржиш турарлар. Олар коммунизмди улуг тудууларыңа тудуу материалдарын болгаш дерихерекселдерин озал чокка чедирип бээр чоруту бүрүн хандырып турар. Коммунизмдин сталинчы тудууларынын баштайгызы—Волга-Донун судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналын, Цемлянскийн суг бедилерин болгаш сугтарылга тудууларынын бирги ээлчеглерин тудуп тургузарыңа демир орукчуларын ачын улуг. Ол улуг тудууларга канчаар-даа ажаок хөй санның чыктерин чогуур өйүңде чедирип берип турарыбиле чергелештир демир орукчулар 174 километр дурттуг чаа орукту база салып тургусканнар. Ол ышкаш Каховка тудууна чугула чыктерин сөөртүр Федорова—Каховка оруун, Кол Турмен каналына чык апарыш бээриниң Ургенчи—Тахта-Таш демир оруунун—шугумуна база тургускан, Куйбышевтин суг күжүбиле ажилдаар электри станциянын тудуу ажилдарын чоруп турар девискээринде демир орук шугумун база тургузуп турар.

Демир оруктарда мурнакчы машинист эш Т. И. Ивановтуң депозунун мурнакчы эгелээшкенибиле аар чыктыг машинистерин шимчөөшкени эгелөөн. Ол болза, локомобильдерин дүн-хүнүн дургузунда чык бөдик магнаашкынын хандырын турар өвөс, харын аар чыктыг поездилерде калбарган. База ол ышкаш сталинчы

шанналдын лауреаттары диспетчер К. Королеванын болгаш машинист В. Блаженковтуң методу калбаа-биле непертөөн. Ол метод болза, чыктерин айтык чыгыш дүрген чедирерин хандырып турар.

Ол бүгү болгаш өске-даа чаа методтар база күш-ажылы эгелээшкенин демир орукчуларын төтүнөс чогаалдыкчы инициативаның дугайын хөреңчел турар.

Демир орукчулар байлакшыл транспорт техниказын эки, долу ажыглаар дээш социалистик чарышты калбартып турарлар.

Транспорттун ажилдакчылары чыл планын хуусаа бетинде күүседир, вагоннар эргилдешин дүргөдөдир, локомобильдерин дүн-хүн дургузунда магнаашкынын көвүдөдир, күш-ажылың бүдүрүшкүңүңүн өзүлдешинин планын ажы күүседир, оттулар чүдүлдүң камнагазын бедилер, чык сөөртүлгөзүнүн бот-өртөөн чингедерин болуңуңа сорулгазы кылдыр салганнар.

Демир орукчулар шынгың, харысалгалыг хүдөөлгөлдөриң күүседир дээш ам-даа эки ажилдаар, ажилга боттарың бүгү күштерин, билгилерин болгаш дуржулгаларын салыр. Мынчангап, күрүенин болгаш күш-ажылың корум-чурумун бүгү талазы-биле быжыглаар, техниктиг ажилгалдын чурумун эң шынгың сагыры чугула.

Демир оруктарын быжыглаар болгаш хөгжүдөр дугайында партияның, совет чакаткың, эш Сталиннин доктаамал сагыш салышыкынын ачын-биле социалистик транспорт улус ажил-агынын үзүк чок өзүп турар негелдешин долдузу-биле хандырып шыдар. Ала-чурттуң дайыннын чылдарында социалистик транспорт улуг шыгалдын чедирешкенин биле шыдап үңгөн, өске каналдыг чаа туртуг транспорттуңа шак ындагы улуг чыктыкыңа чык четинмес турган ийик.

Дайын сөөлүңдөгү чылдарда демир орукчулар чаа чаа улуг чедирешкенин чедип алган. Транспорттуң үзүктөл чок ажилы Совет Эвилелинин улус ажил-агынын каттап тургузушкунуңуң болгаш улам ынай хөгжүлдешинин беш чыл планын чедирешкенин боттандырыңа улуг рольду ойваан.

Партия болгаш чазак транспортту чаа, амгы үениң техниказы-биле чөпсөгдөп турар. Бистин демир орууруска девежиниң дег ындагы техника чок. Бистин демир оруурускуңуң техниказын делегейде бирги черин өздөп турар. Чүгө дайын сөөлүңдөгү чылдарын дургузунда дайын мурундагызын биле дөмейлээрге, бистин демир оруктарыңа электрижиктен черлер барык ийи катап өскөн. Волгада болгаш Днепрде суг күжүбиле ажилдаар электри станцияларын дооканыбиле электрижиктен черлерин саны база хөй катап өвөр. Электрификация болза, бистин демир оруктарыңа техникагы депшилгезиниң башкарыкчы улганышыкы болуп турар.

Болуңуң байырларын демдегеп тура, демир орукчулар эртен орун шугумчүлө өзүу-биле үөлөп, транспорт ажилын улам ынай экижидер хөмчөглерин кылып турарлар.

Демир орукчулар транспорт ажилынын көдүрүшкүңүң дээш демиселдин чаа чалазында кирип турарлар. Бо хун, демир орукчунун хүнүңде совет улус оларын чаа-чаа тилегелеринге болгаш Төрөөн чурттуң алларыңа, коммунизмдин алларыңа тургузукчу улуг ажилга чедирешкениң болурун күзөп турар.

Карадалдан үңгөш, Каспийлээш Волга-Донну дамчыштыр

МАХАЧКАЛА. ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын океанология институтунун парус-моторлуг суднузу Махачкаланын портунда чөдө берген. Ол судно Гелендиктен үңгөш, Кара далайны эртекш, Керчи өдүңү таварааш, Азов далайлап Волга-Донну судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналын эртекш, Волгалап чоруткап, Сталинград, Астрахань, Каспий далай-биле Махачкалада барган. Ол болза, Кара далайдан үңгөш Каспийлээш, Волга-Донну эртен бир

дугаар судно болган. Каспий далайны океанология экспедициясы профессор Б. А. Аполлов баштап чоруур.
Куйбышевтин болгаш Сталинградтын суг күжүбиле ажилдаар электри станцияларын ажиллап эгелээнибиле холбаштыр Каспий далайын канчаар өскөртүрүр дээрзибиле холбашкан гидрологиялык шимчилдерин кылырчың ол экспедиция эгелен киришкен.

(СӨТА).

Демир орукчунун Бүгү-эвилел Хүнүгө алдарлыг ужуражылгалар

Чурттуң паровозчулары, вагончулары болгаш орукчулары демир орукчуларын Бүгү-эвилел хүнүгө алдар болдурган күш-ажылың ээлчеге чедирешкениң болган.

Сталинград магистралынын коллектив чык дүжүреринин болгаш чүдүреринин чартык чыл, планын ажы күүсеткен. Олар июль айда эртен чылдын ол-ла айындазын дүнүнчү-не муң вагон ажы хөй чык чүдүрүп турганнар. Сталинград магистралын хандырып турар районнарда Каховка ГЭС, Мурнуу-Украин болгаш Сонгу-Крым каналдарын тудуп турар. Запорожье болгаш Мелитополь салбырларынын демир орукчулары гидротехниктиг улуг тудууларын тудуулары-биле социалистик чарышка киргеш, оларга хөк чыктерин дүргенибиле чедирип берип турарлар.

Осиповичи станциянын (Бобруйская область) коллектив демир орукчуларын Бүгү-эвилел хүнүгө үлөгүрлүг ужуражып турар. Вагон участкагу чык дайыгыларын июль планын хуусаа бетинде дооскан. Паровоз бригадалары чык аар деңизилгө поездилер чорудуп турар. Июль 28-те бүгү паровозтар хонукта сртумаа эртен орун шупту ортумаа-биле 45 километр ажы күүсеткенер. Ол-ла хүн Осиповичи

станцияга бүгү бараан поездилерин дүргөн арга-биле чүдүрүп чоруткан. Июль 29-та Джэмбул деп депонун машинизи Сагидык Сегибаев чорук чораш эеп келген. Ол рейсбиле эон локомотив капитал септелге чокка бир миллион километр чери магнап эртен. Болуңуң күш-ажылы чедирешкенин стахановчу демир орукчуларын сталинчы хүнүгө тураскааткан Сегибаев 10 чылда паровозту боду чорудуп, бригаданы удуртуп турар. Оң агар санның бригадасы мун-мун рубльди камнап ап, чүс-чүс тонна оттулар чүдүлдү экономияп алган.

Молотов областын Верещагинск паровоз депозунун локомотив башкарыкчызы Леонид Дулырев чур септелгенин аразында локомотивтин мүнөөнүн көвүдөдирин дээш Перм оруунга чарыштын эгелекчизи болуп үңгөш, болуңуң башкарып турар паровозунун чур септелге чокка магнап ап, 15,5 мун километр чедирген. Норма-биле алдыга, паровоз чур септелге чедир 6 мун километрин эртен ужурулгу.

Демир орукчуларын Бүгү-делегей хүнүгө күш-ажылы чедирешкениң ужурашканын дугайында мелээлерин чурттуң бүгү магистралдары диннадып турар.

(СӨТА).

Паровозтар башкарыкчыларынын улуг чедирешкени

Москва депозунун — 1 Москва-Курск демир оруунун коллектив демир орукчуларын байырларыңа күш-ажылың чаа чедирешкенин биле ужуражып турар. Паровоз бригадалары чылдын эгезинден бээр хөй-хөй тонна оттулар чүдүлдү камнап алган. Ол камнап алдынган чүдүл бүгү паровоз паркынын депозунун сес хонукта ажилдаарыга четир санның болуп турар. Байырал мурунун чарыжыңа кирген локомотив бригадаларын паровозтун хүндүн магнаашкынын ортумаа-биле 50 километр улгатырган. Камналга болгаш күш-ажылың бүдүрүшкүңүң улгатырары дээш демиселге чаа технологиян шимчөөшкениң ачынна.

да чыл эгезинден бээр депонун коллектив 1 миллион 330 мун рубльди камнап алган.

Мурнуу магистралынын башкарыкчылары камнап алган оттулар чүдүлдүн саны-биле 4 миллион ажыг рубльди камнап алган. Свердлов оруунун коллектив составтарын ажиллашкынын экижидери дээш чарышкып, вагоннын дээшкенин 7 шак дүргөдөдирин чедип алган. Ол ышкаш чурттуң өске-даа магистралдарын коллектив демир орукчуларын Бүгү-эвилел хүнүгө улуг чедирешкениң ужуражып турар.

(СӨТА).

Байырларга чедирешкениң ужуражылга

Чурттуң кан оруктарында калбарган чарыштарга киришкен демир орукчулар улуг чедирешкенин чедип ап, демир орукчуларын хүнүгө чедирешкениң ужурашкан.

Ташкент магистралынын Кызыл Орда депозунун машинистери, демир орукчуларын хүнүгө оттулар чүдүлдү дика камнап ап, демир оруктарын дүргөн башкарыкчы чедип алганыбиле ужуражып турар. Бир каш паровоз бригадалары беш-чүсчүлө деп атты чедип алган. Сөөлгү үдө олор 400 тонна ажыг хөмүрү камнап алганнар.

Латви оруунун коллектив чеди айларын дургузунда чык сөөртүрүнү болгаш дүжүреринин планын хуусаазындан 7 хонук мур-

вап күүседипкенер. Чурттуң тудууларыңа болгаш шахталарыңа чык сөөртүп чедирешкенин онаалдызын база дика ажырган. Магистралынын демир орук ажилдакчылары—башкарыкчылар аар чыктыг составтарын чорудуп эгелээшкенин ачындыла бо чылдын эгезинден бээр нормадан ажы улус ажил-агынын 1 миллион чыгың тонна чыктерин сөөрткен.

Минск магистралынын Городей станциязын чык дүжүреринин талазы-биле ажилда ажы күүседип, ол 1953 чылдын февралдын үлүүгө кирер ажилды кылып турар. Мында вагоннарын аңаа чоруун нормазындан безин 3 шак ажы кызырган.

(СӨТА).

Күрүңе тараа дужаарынын планын районда бир дугаарында күүсеткен.

РОСТОВ НА ДОНУ. Донда тарааның массалыг кезилдеш чоруп турар. Тараа ажаап алышыкынын үлөгүрлүг эрткин, күрүңе тараа дужаарынын планын хуусаазын бөтинде күүседир дээш колхозчулар болгаш МТС-теринин механизаторлары тараа шөлдөринде дүн-хүн чокка ажилдап турарлар.

Татарго районун ажил ийчилери Волга-Донну судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналын ажитынганга алдар болдурган социалистик чарышка улуг чедирешкенин чедип алганнар. Олар районга бир дугаарында күрүңе тараа дужаарынын планын күүсеткенер.

Ол районун колхозтарынын хөй кезинге эртен чылын күзүн чарга культуруларын дүжүдү ортумаа-биле гектар бүрүзүндөн-не 111 пуд болган, а бо чылын ол районун дика хөй колхозтарында

күзүн чажар кызылгастың дүжүдүн гектар бүрүзүндөн 150 пудту алгылаң болуп турар. Эң ылангы кызылгастың „Одесская—12“ дээр чаа сорту байлакшылдыг дүжүттү берген. Ол кызылгасты Ленин аттыг колхозтун гектар бүрүзүңгө 252 пуд дүжүттү болган. Ол ышкаш Киров аттыг колхозтун гектар бүрүзүндөн-не 100 пуд дүжүттү ажаап алган.

Механизаторлар стахановчу күш-ажылың үлөгүрлүг күүсеткенер. Олар боттарынын комбайннар эки белеткээш, бөдик шынарлыг ажаап алышыкынын хандырганнар.

Ол районун шөлдөринде чазын чажар кызылгастың ажаап алышыкы калбарып үңгөн.
Колхозтар колхозчуларга баштайгы авансын түрөдөй бүрүзүңгө 2,5 килограмма тарааны берип эгелөөн.

(СӨТА).

Бо хун Волга-Донда

КАЛАЧ-НА-ДОНУ. Волга-Донну судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналында суднолар эмгексаяжугу-биле чоруп турарлар. Каналды долдузу-биле ажилда эгелээшкенин баштайгы үш хонуктарынын дургузунда каналды дамчыштыр пассажирлер сөөрткен 18, чыктыг 15 суднолар эштип эртенер.

Шлөзтарын эрткинлерибиле судноларын дүргенибиле эрткирери дээш чарыш каналды ажаакчыларынын болгаш шлөзтарын коллективтеринин аразында чоруп турар.

Оон түнелинде каналды дамчыштыр судноларын эштип эрткирениң үе-шагы дика кызырлыг. Чижээ, „Сергей Киров“ деп пассажирлер олурар пароход Дондан Волгага үңүшкөп, каналда тургускан хуусаазындан 10 шак 47 минута эртен эртен болган. Ол ышкаш база-ла пассажирлер олурар „Прав-

да“ судно каналды дүргөн эртенер.

Чыктыг пароходтар үзүлбөс кылдыр шуужулан эрткир-ле турарлар.

Июль 30-нун кезээвинде Волгадан каналчы салып бир-ле дугаарында кирген. Волга-Донну ажилдакчыларыңа ол болза, база бир чаа, шылгалда болур. Эштишкени кылып болур үениң дургузунда бо чылын каналды дамчыштыр 25 миллиондан өвөөш өвөс кубометр ышты эрткирер деп демдегелен. Каманың 135 мун кубометр ышты боду чоруур чык дайыкчыларыңа сөөртүрер.

Каналды дамчыштыр суднолар дүн, хүн-даа чокка дамчып эрткир турарлар. Волга-Донда пароходтарын шимчөөшкени канчаар-даа ажаок улуг болуп турар.

(СӨТА).

Волга-Донда пассажирлер болгаш чыктер сөөртүлгези

РОСТОВ-НА-ДОНУ. Донда Старочервасская станицанын девискээриңе „Марксист“ болгаш „Правда“ деп пассажирлер сөөртүр пароходтар ужурашканнар. „Марксист“ Ростовта порттан пассажирлерин олуртуп алгаш, Москвага бар чораш, а „Правда“ пароход Ростовтун хөм вокзалыңа чөдө берген. Волга-Донну В. И. Ленин аттыг каналын ажитынганга тураскаатып Сталинградга эрткирген митингын киржикчилери оонурунганч аян-чорукту кылганнар. Ростовка баргаш, олар хөм вокзалын, пассажирлерин чаа павильонун болгаш хөм кыдынын каас-чараш, ногаан, чүүл-бүрү чөктеринг кудумчуларын сонуурган көргөнер.

„Правда“ деп пароход Волга-Донну судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналы ажитынгандан бээр Ростовка дөрт дугаар келген пассажирлер суднозу болуп турар. Эң

баштайгы „Радищев“ болгаш „Марксист“ деп ийи пароходтар ам Москвага баргаш орукта бар чыдар болгаш Ростовтан 500 ажыг пассажирлерин ынаар апар чоруурлар. Июль 31-де „Сталинская Конституция“ деп аттыг теллоход, 1-де „Правда“ деп пароход оон база үңүшкөп.

Ол ышкаш чык сөөртүлгези база калбарып турар. Цемлянскийн портунда ыштар болгаш цемент чүдүргөн дика хөй санның баржалар чыгың дүжүртүп турарлар. Волганың баржалары Краснодарская приставдан Донеция хөмүр дажын хүлөөп ап турар. Ол ышкаш чаа дүжүттүн таразын Адакы Дондан Волгага дажылап эгелөөн. Улуг суг оруун өрү Донну кызылтазын чүдүргөн эң баштайгы пароходтар шуужуп үңүшкенер.

(СӨТА).

Завод суурун чаа тудуулары

КРАМАТОРОК. Ново-Краматорскийн Сталин аттыг заводунун социалистик хоорайжыгынын төвүңде тургускан чаа, чеди кыт чуртталга бажынында машина тургузукчулар чурттап эгелээшкенер. Олар оон 100 квартираларын бүрүңү-биле алганнар. Оон ырак өвөс черде ус-дарган училишинең бөерибиле кылган, база бир улуг бажынын тудуушкуну доозалган. Аңаа бүдүрүлгө мастерскаалары, өөренир класстар, объектият болгаш анык ажилчыларын чөмөненир столовазы турар.

Краматорскийн машина тудуу-жуларынын ол хоорайн улам-на

өспүшаан, калбарып турар. Дайын сөөлүңдө чылдарда аңаа 100 ажыг бажынарын тургусулаан болуп турар. Культура бажың, кинотеатрлар, элөөн каш ортумаа школа-лар, пионерлер клубу болгаш аалчылар бажынын ажилдап турар. Ол хоорайжыгынын төвүңге 35 гектар хөмчөөлүг шөлдө хоорайн дыштаныла парк турар.

Хоорайн келир үдө кол кудумчузу — Сталин аттыг проспект ында тургустунуп турар. Ында бажынар чыскаалды тургустунуп турар.

(СӨТА).

Волга-Донну пассажирлер орунда

КАЛАЧ-НА-ДОНУ. Волга-Донну улуг суг оруу-биле чоруп турар суднолар Калачевскийн портунда хөй-биле шимчөп чоруп турарлар. Москва биле Ростов-на-Донну аразында чоруп турар суднолар ында хүнүнчү-не кээп турарлар. Сталинград биле Калачын аразында пассажирлер орунда чоруп турар суднолар хүнүнчү-не эрткип турар.

Волга-Донну дамчыштыр пассажирлерин чоруп эгелээшкенин бээр Калачевскийн портуңга 4 мун хөре пассажирлер чорашаннар. Оларын аразында бистин чурттуң чык бүрүзүңдөн, Доннуң хуртларында болгаш суурларындан бар-

ган чүс-чүс экскурсантылар бар. Калачевскийн судно доктаар черинде пассажирлерин хүлөөп алырын эки тургускан.

Дыштаныр өрөөлдер, маанарын залы, номчулга залы болгаш буфет-даа оларын эргелеш. Пароходтар доктаар черин чанында элтиг-чараш автобустар бөлен турар. Аңаа барган пассажирлер Калачын кезидип хал, Карпювтуң суг шыгжырыңа барып, Волга-Донда эң-не каас-чараш кылдыр тудуп тургускан 13 дугаар шлөзту көрүп, каналын уун дугаар асфальдалыг орук-биле селгүүстөш-даа болур аргалыглар.

(СӨТА).

Чеди айлар планы күүсетинген

КРИВОЙ РОГ. Кривой Рогтун металлургия заводунун домна чедирешкени коллектив чеди айларын планын күүсеткенен Бирги, ийги болгаш үшкү-даа домна печкаларынын бүгү-ле ээлчеглери чылдын эгезинде тура камнап алган дөдө-биле он хонуктун дургузунда экижидерин кылып турарлар.

Олар чылдын эгезинден тура барык-ла 6 миллион рубльди чыгартып болгаш өске-даа демирлерин камнап алганнар.

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК. Орджоникидзе аттыг коксохимия заводун коллектив бүгү-ле кылып үдүрүшкүн талазы-биле чеди айларын программазын дооскан.

Ол заводтун коллектив сөөлгү үш айларда пландан дашкаар ийи миллиондан ажыг камвалын алган. Металлургияга немелде кыл-

дыр элөөн хөй эшелон коксту чедирип берген.

ОРЕХОВО ЗУЕВА. Ореховтун Николаева аттыг хөвө саазындан пөс кылдыр комбинатынын коллектив чеди айларын планын хуусаа бетинде күүсеткен.

Бирга сортуг пестерин кылырын даалгазын планда айтынгандан 2,1 хуу арттып турар. Эртен чылдын 60 үеи-биле дөмейлээрге, бо чылдын ийги чартында бөлен пестер кылырын дүн-хүңдө ортумаа хөмчөөлү 30 мун метр узаан болуп турар.

Пес-тавыңдылар болза, продукциян бот-өртектеринин чингезинин ачындын чылдын чартынын дургузунда пландан дашкаар 1.340 мун рубльди камнап алганнар.

(СӨТА).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Тес-Хем районунун партия конференциясы

Бо чылдын июль 26—27 күннөрүндө Тес-Хем районунун VI партия конференциясы болуп өттү.

Отчеттүгү үчүн дургузунда районунун ажилчы чоннары партия районунун удуртулгасына-биле районунун социалисттик чаарылганынын херээнге, экономиканы, культураны сайырадырынын болгаш колхозтарнын организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаарына элэн чедишкенин чедиш алган.

Районунун арат ажил-агыйларынын 92,1 хуузу колхозчу амыдыралчы кирген, колхозтарда бүдүн чартык чылдын ишинде хөй санныг өрөгелер чаа, культурулуг бажынарже чурттал киргеннер.

1951 чылда трактор ажилдарынын планын МТС 122 хуу күсеткен болгаш колхозтарнын чер ажилынын колдуу механизастатынган. Мал ажилы районун колхозтарнын кол ажилы.

1951 чылда колхозтарга чуртталга бажынарынын тудуунун күрүнө планы 48,5 хуу күсетинген. Иланжы Жданов аттыг, Сталин аттыг, Молотов аттыг колхозтарда партия организациалары тудугчулар ортузунга кижиздилге ажилына багай чоруккан.

1951 чылда колхозтарга чуртталга бажынарынын тудуунун күрүнө планы 48,5 хуу күсетинген. Иланжы Жданов аттыг, Сталин аттыг, Молотов аттыг колхозтарда партия организациалары тудугчулар ортузунга кижиздилге ажилына багай чоруккан.

1951 чылда колхозтарга чуртталга бажынарынын тудуунун күрүнө планы 48,5 хуу күсетинген. Иланжы Жданов аттыг, Сталин аттыг, Молотов аттыг колхозтарда партия организациалары тудугчулар ортузунга кижиздилге ажилына багай чоруккан.

ган. Колхозтарда, МТС-те күш-ажылдын бүдүрүчүлүү куду, сатылга-чуруму кошкак, колхозчуларнын болгаш механизаторларнын ишинде ажилга үнмөй турар фактылар хөй. 1952 чылдын бирги чартында бүгү колхозчуларнын 17,7 хуузу трудоденьнин минимумун күүсетпээн, социалисттик чарышты калбартып, ону үрө түнелдиг болдулар дээш ажил партия организациаларынын кичээнгейнге хүнбүрү тургустунмаан.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын шынгы сагыр талазы-биле контролду ВКП(б) райкомуда, райкүсүм-даа кончуг кошкак Соттандырып келген. Колхозтарда нитинин өнчүзүн орлоор болгаш самчыгдар фактылар турганы хөйү-биле илереп турар.

1951 чылда колхозтарга мал өстүрүрүнүн планы күүсетинмээ. Хуу ажил-агый секторга мал бажы кызырылган, колхозчуларнын хуузунда малынын бажы 17,1 хуу кудулаан. Районга мыйыстыг малдын бажы 17,2 хуу, хойнун 8 хуу кудулаан.

Районга мал чемнери белеткээринин планы сөөлгү ийи чылдарда күүсетинмей келген. Оон ужурунда малдын кышкы үелде хоррач чорук хөй болуп турган. ВКП(б) райкому колхозтарны тускай эртемниг кадрлар-биле хандырагыч сагыш салбаан. Муриаакчы колхозчу малчынарынын үлгер дуржулганын перептерди ажил чорутуулаан.

1951 чылда колхозтарга чуртталга бажынарынын тудуунун күрүнө планы 48,5 хуу күсетинген. Иланжы Жданов аттыг, Сталин аттыг, Молотов аттыг колхозтарда партия организациалары тудугчулар ортузунга кижиздилге ажилына багай чоруккан. Тудуг ажилында коммунистерин болгаш комсомолчуларнын эвээш хуузу ажилдап турар. Бо чылын колхозтар тудуг ажилынын чүгө 31,4 хуузу сөөртүп алганын конференция оза четпес деп демделгээн.

— Партия райкому көдээ ажил-агыйнын тускай эртемниглеринин политиктиг кижиздилгезин күштелдирин, оларнын санал сүмезин аилр ажилды үнелейи келген — деп Калинин аттыг колхозтук даргазы эш Биче-оол кончуг шын шүгүмчүлээн.

— ВКП(б) райкому, оон бюрору база партия, профвилел болгаш комсомол организациаларынын килдизи комсомол райкомунун ажилын четпес удуртуп, аныктарынын коммунисттик кижиздилгезинин ажилы ам-даа экижидип шыдаваан. Профвилел организациаларынын ажилын партия эге организациала-

ры боттут удуртпайн турар, совет албан черлеринде дыка хөй ажил-декчылар профвилел кижигүнчү эвес болуп турар—деп МТС-те партия эге организацианын секретари эш Шиплин чугаалаан.

— Районунун культу-чырыдышкын ажилында улуг четпестер бар. Культура бажыны хөй чылдар дургузунда крыша чок туруп келген. Оон уламындан райбиблиотеканын, өске-даа залдарнын ишти чаастыг үелде үргүлчү дамдылап турар, культу-чырыдышкын килдизинин инспектору эш Миндияр чүгө көдээ үнер сургакчы болурунга өйлөшкөн, ол бодунун ажилыне көрүнмейн турар.

Районунун херетлекчилер нитиленин баштаар черинин ажилы сөөлгү үелде сандараан деп чугаалааш,—оон даргазы эш Захаров ажилга харысалга чок болуп келгенин фактыларын райкүсүмда партия эге организацианын делегат эш Терехова тодаргай шүгүмчүлээн.

Ленин аттыг колхозтан келген делегат эш Ензактыг чугаалааны болза: —көдээ ажил-агый килдизинин чүгө конторазы күстүп турар боордан башка колхозтарга оон тодаргай удуртулганы чок болуп келген. Колхозчу кадрларын өөредир болгаш агрозоотехниктиг курстарын өөредилгелери үстүп келген, ону башкылар-биле хандырайн турар. ВКП(б) райкому болгаш райкүсүм колхозтук белетке алган кадрларын кайы хамаан чокка ынай-бээр чорудуп турар чижектиг четпестер бар—деп ол шынгы шүгүмчүлээн.

Ол ышкаш делегаттар Ашихин, Чыдыгыр, Руденко олар болза, идеология ажилында четпестерин, көдээ Советтеринин ажилына партия удуртулганын кошкаагы, ВКП(б) райкомунун бюрозунун ажилынын практикасында улуг четпестерни долу фактылар-биле бузурдип шүгүмчүлээннер.

Конференцияга санал берген делегаттар партия райкомунун аппаратынын ажилдакчыларынын тусту адынын кырынга большевикчи шүгүмчүлөдди калбартканнар. Бюроунун ажилын партия райкомунун секретарылары турган эштер Чуглур, Елизарьев олар четпес удуртуп келген дугайында шүгүмчүлөп хөй болган.

Райкомунун ажилында илерээн четпестерни немелдештишкен, конференция болза, ам чорудар ажилдарын талазы-биле делгеренгей шийтирнн хүлээп алган.

Конференция ВКП(б) райкомунун чаа составын болгаш ревизия комиссиязын сонгаан. ВКП(б) Тес-Хем райкомунун секретарыларынга эштер Наскыл-оол, Шедков болгаш Чамзырай олар сонгутурганнар.

Сиген кезилдезин дүргедедир

ЧАА-ХӨЛ (телефон-биле). Чаа-Хөл район сиген белеткеленин планы июль 30-ге чедир 33,4 хуу күүсеткен болгаш колхозтар силос салышынын планын 100 хуу күүсеткен.

Районун колхозтарындан сиген кезилдезинин планын „Бай-Булу“ колхоз (даргазы эш Комбу, партия эге организацианын секретари эш Хайдып) 61 хуу, Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Топтуг-оол, партия эге организацианын секретари эш Аспан-оол) 60 хуу, ола колхозтар силос салышынын планын 100 хуу күүсеткилеп, малга чөм белеткээринин талазы-биле муриаакчы болуп турарлар.

Ындыг болза-да, „Тилелге“ колхоз (даргазы эш Шенгирбев, партия организацианын секретари эш Чигден), Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Сюктер, партия эге организацианын секретари эш Хөжөбөн) сиген белеткеленин планын 11—28 хуу, силос салышынын планын 40—67 хуу күү-

седип, мал чөминин белеткеленин эртежер аргажог куду темп-биле чорудуп турарлар. Ол ышкаш МТС (директору эш Алымов, директорунун политик талазы-биле оралакчы эш Чүргүй-оол) колхозтарга 350 тонна силос салыр планын тургаш, бо хүнге чедир чагыс-даа центнери салбаан. 2000 гектар черийн сигенин кезер тургаш чүгө 30 гектар шөлдүн сигенин кескен.

Бо четпестеринин кол чылдаганын болза, ол колхозтарнын болгаш МТС-тин удурткучуларынын мал ажилын сайырадырын, нитинин херенгизин көүгүдирин, колхозтарнын организас, ажил-агыйнын быжыглаарын чедир үнелейи турарындан болуп турар. Районун көдээ ажил-агый килдизи, оон тускай эртемнигдери колхозтарга база-да ховар барып, мал чөм белеткээринин дугайында колхозчуларга практиктиг дузааламчы көргүсөйи турарлар.

М. БУГАЛДАЙ.

Сиген белеткелди ала-чаягаарлаашкында

Чаа-Хөл районун Кара-Тал сумда „Тилелге“ колхоз нитинин малынга чөм белеткеленин чугула кампаниязын ала-чаягаарлаашкынын байдалында чорудуп турар.

Ак-Талда эш Шалганын удуртуп турар бригадазы сиген кезип эгеленинден бээр бир ай чедип турар. Ол үенин ишинде чүгө 18 тонна сиген кескен болгаш 67 тонна силосту салган. Ол силосту негелде бугаар салбаан: сигеннерни хээндээр, дузаар болгаш өске-даа чурмуары күүсетпээн. Бригаданын ажил планы чок, эртен ажилга орайтып үнер болгаш ажилды эрте доозуптар. Ычангаш мал чөм белеткээринин графиги үргүлчү күүсетинмейн турар.

Сиген белеткеленин планын күүсетпейн турар чорук колхоз баштаар черинин даргазы эш Шенгирбенин ажилды харысалгалы-биле удуртпайн турарында болур. Харын ажилдын байдалы мындыг

дүвүрээзинин турда, колхоз даргазы эш Шенгирбев аралап, улус-биле шөш-содаа үндүрүп, дүржөк чорукту кылып турары окта таарышпас.

Мал чөм белетке турар бригадала партиянын агитас-массалыг ажилдары чорувайн турар. Агит-хуудус, лозунг, плакат чок болуп турар.

Колхозтук Элезинде тараазын колхозчуларнын хуузунда инектерин олттап турар. Ажил-агыйга мындыг харысалга чок чорук нитинин ажил-агыйына улуг когаралды чедирерин билзе чогуур.

„Тилелге“ колхозта сиген белеткеленин темпизин дүргедедир, немелде күштерни салыр болгаш колхоз баштаар черинин удуртулганын үндезини-биле экижидери негетинин турар.

200 кулуну доруктуруп турар

Эрзин районун «Кызыл сылдыс» көдээ ажил-агый артелинин бүгү чылгы малын дуржулгалыг чылгычы эш Ныдыл харылап, ол анык чылгычыларын ажилын мергежилди-биле башкарып турар.

Эш Ныдыл 1947 чылдан бээр ам 5 чыл ишинде колхозтук чылгычын үргүлчү кадарып келген. Бо чылын мал өстүреринин күрүнө планын өзугаар 178 кулун алып турган болза, 200 ажыг кулуну ап,

менди доруктуруп турар.

Дуржулгалыг чылгычы чылгы малын кышкы, чайгы оларын таарыштырып, туруш байдалын экижидип турары-биле улуг-даа, биче-даа малдарын күш-денгилдези эки болуп турар. Малдын ажаалганынын экинден төрүүр белерин кызыраар чоруу болбайн турар болгаш хөй кулуннарны ап турар.

К. НУРЗАТ.

К. СУНДУЙ.

Социализм чуртунун демир орук транспорту

Бо хүн бүгү чурт демир орук транспорту Бүгү-эвилел хүнүн демделеп турар. Демир орукчунун сталинчы хүн деп бистин улустун хүндүлөп адап турар бо чанчыл болган байырлалды бо чылын бистин канчаар-даа аажок улуг күчү-шымдалыг Төрөөн чуртувустун коммунисттик тургузушкунунун бүгү-ле адырларына шыларангай чедишкенин чедиш алган совет кижилеринин база бир чаа, күш-ажылчы болгаш политиктиг көдөрүлүшкунунун үзүндө демделеп эрттир турар.

Большевик партиянын, Совет заактын болгаш эш Сталиннын бодунун шыларангай удуртулганын болгаш доктаамал сагыш салышынын ачызы-биле социализм чуртунун орук транспорту чыл келген тудум-на чаа-чаа чедишкенин чедиш ап турар.

Бистин демир орууvus улус ажил-агыйнын бараанынын болгаш пассажирлерин сөөртүрүүнд хем-чезилин улам көдүрүп турар. Демир орукчулар 1951 чылда чүк сөөртүрүүнд планын ажыг күсеткен болгаш оон мурундагы чылга денээрге, чүк сөөртүлгези 12 хуу өскөн болуп турар. Бир эвес Англиянын болгаш Франциянын бүдүн чылда чүк сөөртүлгезин катый алырга, ол 12 хууга деннежип турар.

Совет демир орук транспорту бо чылдын баштайгы чартында чүк сөөртүрүүнд күрүнө планын база-ла ажыг күсеткен. Кандыг-даа капиталисттик чуртунун транспорту чүк сөөртүлгезин ол хире улуг хемчээлдиги-биле калбартып шыдаваан. Чагыс-даа капиталисттик чурт амдыга чедир-ле демир орук-биле чүктер сөөртүрүүнд дайын мурундагы денелин чедиш чадан каан.

Бистин демир орук транспортуvстун ажилынын шынар көргүзүлери

Г. ЧУМАЧЕНКО, СССР-энин орук-харылаа Министрствозунун политиктиг эргелелин начальниги.

ай келген тудум-на экижип турар. вагоннар эргилдезинин норма-хемчээли ажыг күсетинген, поездилерини дензизи улгатынган, оларнын шимчээшкенин дүргени улгаткан, локомотивтеринин болгаш вагоннарын дун-хуаде ортумак маннаашкыны өскөн.

Бистин чуртуvуска коммунизминин материал-техниктиг суурун тургузууна суг күжү-биле ажилдаар канчаар-даа аажок улуг электри станциялары, суггарылганы болгаш судулоар чоруур каналдарын тудуп тургузарында демир орукчулар эн-не иделпейли-биле киржип турарлар. Олар коммунизминин улуг тудугларында тудуп материалдарын болгаш дериг-херекселдерин озал чокка чедирип бээр чорукту бүрүн хандырып турар. Коммунизминин сталинчы тудугларынын баштайгызы — Волга-Доннун судуо чоруур В. И. Ленин аттыг каналын, Цимлянскийнин суг белдирин болгаш суггарылга тудугларынын бирги ээлчеглерин тудуп тургузарында демир-орукчуларнын ачызы база-ла улуг болуп турар. Ол улуг тудуг черлеринге канчаар-даа аажок хөй санныг чүктерин чогуур өйүндө чедирип берип турары-биле чергелештир демир орукчулар 174 километр дурттуг чаа орукту база салып тургусканнар. Ол ышкаш Каховка тудуунга чугула чүктерин сөөрттүр Федоровка — Каховка оруун, Кол Туркмен каналына чүк аппараты бээринин — Ургенч—Тахиа-Таш демир оруунун шүгүмүн база тургускан; Куйбышевтин суг күжү-биле ажилдаар электри станциязынын тудуг ажилдарынын чоруп турар девискээринде

база-ла демир орук шүгүмүн тургузуп турар.

Партия болгаш заак транспорту эн чаа, бо үенин техниказы-биле харам чокка хандырып турар. Бистин демир-оруктарыvс чаа техника-биле хандырынганынын талазы-биле делегейде анаа деннежер чер чок: ол дээрге, бистин муриаакчы совет транспортуvстун дугайын көргүзүп турар.

Электрилик хөдөлүшкенин шилчиктен демир орук шүгүмнарнын саны бисте чыл келген тудум-на улгадып турар. Электрижиктен шүгүмнарнын узунунун хемчээли чүгө дөйүн сөөлүндөгү чылдарда бестин дайын мурундагы үе-биле денээрге, барык-ла ийи катеп көүгүдөп узаан болуп турар. Волгада болгаш Днепрде суг күжү-биле ажилдаар канчаар-даа аажок улуг электри станцияларынын тудуушкуну доостурга, электрижиктин шүгүмнарнын саны дыка көүгүдээр. Кол-кол демир оруктун шүгүмнар долузу-биле электрижиктин турар. Демир орук шүгүмун электрижидери—бистин демир оруктарыvстын техниктиг депшилгезинин эн чугула сорулгасы.

Демир оруктун пассажир талазы-биле ажилыне улуг кичээлги салдынып турар. Быжыг, таарымчалыг, бүгү боду демирден кылдынган вагоннардыг поездилер дыка хөй чүктерге хал чоруп турар. Дайын сөөлүндө чылдарда пассажир поездилеринин составы дыка улгаткан чорук болза, мурундагы үелерде турганында ам поезд бүрүзүнге-ле 25—30 хуу хөй пассажирлерин сөөрттүр арганы берип турар.

Бистин чуртуvустун эн улуг хоорайларында дыка чараш вокзалдарын тудуп тургусулаан. Эрткен чылын Смоленскиде, Симферопольда, Волховстройда, Днепротровскиде болгаш өске-даа дыка хөй хоорайларда вокзалдарын тудуг ажил-

дары доозулган, а бо чылын Краснодарда, Харьковта, Одессада, Новгородта, Сочиде, Курскиде, Евлаторияда, Брянскиде болгаш өске-даа хоорайларда тергин каас-чарыш вокзалдарын тудуушкуну доостур деп турар.

Попасное депонун машинизи эш Т. И. Ивановтун эгелээшкени-биле аар чүк сөөртүрүүнд талазы-биле машинистерин шимчээшкенин калбарып үнгөн. Ол чүгө поездинин ортумак чүгүрүшкунун бектик кылдыр хандырылган ангыда аар дензилиг чүктерин база сөөрттүп турар. Улус ажил-агыйында болгаш транспортка-даа чүгө локомотивтерин дүрген маннаашкыны эвес, харын-даа оларнын сөөртүп турар чүктеринин аар дензилиг болуру база чугула болуп турар болганда, ол шимчээшкенин бүгү хемчеглер-биле деткип, калбартычы чугула.

Поездинин ортумак дензизин чүгө 1 хууга бестин улгатырар болза, демир орук транспортуvнда чылдын дургузунда 76 миллион рубль камналганы берип болур дээрзин санап тышкан.

Диспетчер К. Королеванин болгаш машинист В. Блаженовтун аргалары демир оруктарда калбак чүдүлдүгүнү шүгүмүн алган. Сталинчы шимчээшкени лауреаттары К. Королеванин болгаш В. Блаженовтун аар чүкүтүг поездилерин оларга тускайлаан графиги өзугаар чорударын организастаарынын талазы-биле ол эгелээшкени болза, чүкүтү чогуур черинге шалыпкын чедиреринге улуг ажыктыг болуп турар.

Паровозтарын, электровозтарын болгаш тепловозтарын дыка хөй санныг машинистерин чүгө боттарынын машиналарынын ортумак чүгүрүшкунун улгатырып турар эвес, септелге болурунун аразында оларын ажилгаын уздылып турарлар. Дыка хөй санныг механиктер бо талазы-биле шыларангай чедишкенин чедиш алганнар. Улан-Удэ депонун машинистери

эштер Асеев биле Ягодня олар боттарынын паровозун капиталдыг септелге кирбейн тургаш, 1,750 муң километрин эрткенер, а ол-ла черде оларын салгакчылары чагыс-ла чылды ишинде 1,300 муң ажыг рубль камналганы кылганнар. Челябинскиде эш Агафонов бир локомотивке 12 чылдар дургузунда ажилдаан: ол үелде оон ол паровозу капиталдыг септелге чокка 950 муң километрин эртен. Бо талазы-биле ындыг чедишкенин механиктер Голенков, Милейко болгаш Петров олар база чедип алганнар. Чүгө ол муриаакчы машинистер боттарынын паровозтарын септээринге үнер ужурулуг турган 12 мундан хөй рубльди күрүнге камнап бергенер. Оларын ачы-хавыязын төрөөн чурт бедиги-биле үнелеп көргөш, оларга Сталинчы шимчээшкени лауреаттары деп дээди атты тывыскалаан.

Салбыр дежурный эш Сулниковтун аргазы база-ла калбаа-биле нелтээр. Оон аргазы поездилерин болгаш паровозтарын доктар черге чогуур өйүндө кээп турарын хандырып турар.

Станциянын поездилерин эрттир чоруун көдөрүр болгаш вагоннарын шимчээшкенин дүргедедир чаа арганы Всеполье станцияда Архипов болгаш мында машинист Лучко база Львов станцияда чок таарыштыкты Крашкеевич олар көргүзүп эгелээнер.

Кызыл лиман станциянын улуг хайгааракчызы Т. А. Шебликин вагоннарын адырбайн тургаш, бүдүн составтарын тергини эки шынардыг кылдыр дүргени-биле хынап көөрүнү аргазын сүмелээ. Оон ол аргазын демир оруктарда улам-на калбаа-биле ажиллап турар. Ол арганы ажилгаар чорук болза, техниктиг станцияларга вагоннарын апаа туруп бээр чоруун болдурбас болгаш поездилерин чорукче бедик шынардыг кылдыр белеткээринин аргазын берип турар. Кызыл лиман

Тудуг ажилыне кичээнгей салыр

Көдээ ажил-агый артелидеринин тудуг суурун сайырадыры амгы үелде бистин колхозтарыvска кол ажилдарын бирээзи болуп турар.

Колхозтарын тудуг суурун сайырадырынга совет заак улуг сагыш човаашкыны салып, техниктиг болгаш чээли дузааламчыларын чыл-бурү хөйү-биле берип турар.

Ындыг турбуже, Чаа-Хөл районун чамдык колхозтарынын баштаар черлери тудуг ажилыне кичээнгейни салбайн, тудугнун политиктиг ужу-дузазын чедир үнелейи турар. Чижээ, Сталин аттыг колхоз (даргазы Сюктер) бо чылын тудуг планын өзугаар 11 чуртталга бажыны, 1 чунар-бажын, 100 тонна тараа кирер 1 склад, 600 хөй кирер 1 кажаа тудар ужурулуг турган болза, ам чүгө 2 чуртталга бажынын ханазын тургускан, оон өске тудугларын орну-даа чок болуп турар. Тудугта ажилдаа чогуур 61 колхозчулардан херек кырында 41 кижин ажилдап турар. Оларнын ажилдап турарынын шынары болгаш темпизин куду, ылангыч эртен ажилга кончуг орайтап үнери-биле ажыл хүнүн четче ажилгавайн турар.

Молотов аттыг колхоз (даргазы Чүлдүм) база ол ышкаш темпиз-биле ажилдап турар. Бо чылын 12 чуртталга бажыны, 100 тонна тараа кирер склад, 80 инек, 400 хөй кирер 2 кажаа тудар планын тургаш, оон доозуп бүдүрүп алган тудуу чок болуп турар. Саман-биле май айдан эгелеп туткан айт кажаазынын чүгө ханазын 2 метр чедир туткан. Тудугта 1150 кубометр ыаш, 30 муң саман белеткээр тургаш, чүгө 50 кубометр ыаш, 12 муң саман белеткээр. Ындыг эвээш материал дудуг планын канчаар-даа хандырып шыдаваас дээрин тодаргай. Колхозтун тудуг бригадында бо хүнге чедир чүгө 20 кижин ажилдап турар.

Моон ап көөрге, бо колхозтарда тудуг ажилынын өзүлуг быжыглап тургускан доктаамал бригадалары чок тур. Политик, ажил-агый талазы-биле тудугнун ужу-дузазын үнелеп көрбөс, ону ийи чергенин ажилы кылдыр көргөш, өске кампания ажилдарже күш салып, чагыс талалаар шын эвес практикадан Сталин аттыг болгаш Молотов аттыг колхозтарын баштаар черлери, оларын даргалары чайлаар болза чогуур.

К. СУНДУЙ.

станциянын техниктиг көрүлдө пунктузунун ажилдакчылары эштер Шебликинге, Ильиченкога, Чауска, Ляшкога, Шпака, Котларовка болгаш Рудченкога бо чылын Сталинчы шимчээшкени тывыскалаан.

Бүдүрүлдө ажилдары бүрүзү-не кончут эки кылары дээш массалыг чарышты организастаарынын талазы-биле Люблинин Л. М. Каганович аттыг заводунун токарлары, сургалыг демир орукчулары эштер А. Жандарованын, О. Слехованын (Агафонованын) эгелээшкенин транспорту болгаш улутпурде калбаа-биле деткип турар.

Бо бүгү чаа-чаа аргалар болгаш ажилдар болза, демир орукчуларын тымес чаа эгелээшкенин дугайын, транспорттун стахановчуларынын бүдүрүлдө сорулгаларын мөөнү-биле шимтирлээринче чүкүлүнү дугайын херечилеп турар. Ол муриаакчы аргаларын эртем өзүзү-биле болбаарырады болгаш калбаа-биле ажилдаар чорук болза, демир оруктарын ажилынын денелин улам-на бедигип, бо чылда сөөртүр чүктерин күрүнө планын долдуур болгаш ажыг күсүдеринин аргаларын бээр.

Ынчалза-даа демир орук транспортуvн ажилында улуг четпестер база бар болуп турар. Эн чугула чүктерин, ылангыч ыяшты, тудуг материалдарын, цементин, флюстарын, тарааны, хөвөнни сөөртүрүүнд даалгаларын чамдык демир орук организациалары күүсетпейн турар. Горькийнин, Сонгу-Кавказенин, Свердловтун, Томскийнин демир орук черлери ийи кварталда элэн хөй чугула чүктерин сөөртүр чорукту хандырып шыдавааннар. Демир орукчулар сөөртүлгенин күрүнө планын чүгө егелтээ-биле чүкүсүлөр эвес, харын-даа улус ажил-агыйынын хергелелин өзугаар чүктерин сөөртүр ужурулуг. Кандыг-даа чүкүтү чогуур өйүндө сөөрттүп чедирбес чо-

РКП(б)-ниң XII Бүгү-россия конференциясы

(Ажытынгандан бээр 30 чыл болгавынга).

Партияның ол конференциясы болза, 1922 чылдың августа болуп эрткен. Ол болза, бистин Төрөөн чуртувустун амыдыралына эргилделиги үе болган. Ынчан аныяк совет республиканың девискээринден даштыкы интервентилерни үндүр сыаарган болгаш хамааты дайын колдуунда төнгөн турган.

Партияның X съездинин шийтирилнеринин сөөлүндө (1921 чылда) наа экономика политиказынче (НЭП-че) шилчилге империализмге база хамааты дайыннарны үрөп-бузуп каапканы улус ажил-агыйыл катат тургузар дээш шыңгы демисел эгелээш. Чаа экономика политиказы болза, чаа социализмге үлөтүрүп туруп тургузарына болгаш оңу быжыгыларынга керектиги турган. НЭП-ти баштайгы чылдары аар индустрияны хөгжүдери дээш демиселдин чылдары болган. Аар үлөтүрүп чокка кандыг-даа үлөтүрүп тургузуп ап шыдавас бис, үлөтүрүп чокка бис тускай чурт бооп туруп шыдавайн, черле өлүп болур бис деп В. И. Ленин айткан турган.

«Россияга тын алышык болза, чүгле тараачын ажил-агыйылга эки дүжүт эвеш, — ол-даа эвештир, — база тараачынарга хергелдин предметтерин берип турар чик үлөтүрүп эки байдалы эвеш, — ол-даа эвештир, — биске аар индустрия база эргежок чугула...» (Чогаалдар XXVII, 349 арны).

Чаа экономика политиказын чорудулгазын аңгы дайыннары шыңгы айыл-дыр деп билип турганнар. Олар болза, маңаа демисел чуртталгага эвеш, а өлүмгө деп, маңаа айтырыг «Кымны кымыл» деп шыңгы тургустууп турарын билдирип турганнар. Эсерлер «Тараачынарны күш-ажыл эвиледи» деп алаар кулак организацианы тургусканнар, оларны АКШ-тын, Англияны империализмге ашк хөрөгчү биле деткип турганнар. Кронштадтка болган контрреволюстук үймээнин үезинде эсерлер «Коммунистер чокка советтер дээш» деп лозунгун үйдү үндүргөнөр, ол лозунгун сибирге болгаш өске-даа чамдык областтарга калба-биле тараан турган. Сибирге болгаш Алтайга, Тамбов губерниясына «антоновщиналар» деп адатынып алган кулак дээрбечилер хөдөлип турганнар.

Ак финер совет Карелияга халдашыкны организацианар. Ортаакы Азияга дээрбечи басмачылар хөдөлип турганнар. Ол үеде «сменовеховство» дээр шимчээшкнйи кончук айылдыг турган. Колчактын чаазаңы министри чоран профессор Устрялов «Сменовеховчуларын» хей аты киричкнзи болу берген турган. Совет эрге-чагырганы хүлээп көрүп турган ак эмигранттардын кезээнин үймээшкннин ол баштап турган, олар чаа экономика политиказы дээрге, чүү-даа эвеш, коммунист партияны, совет күрөөнүн буржуаз күрөөнө шилчилери ол деп, өскээр чугаалаарга, чаа экономиканын политиказы болза, совет күрөөнү анаа буржуаз күрөөнө

кылдыр дедир төртүнеринче апар чыдар, капитализмге агаарлаашкын-дыр деп бүзүрөп турганнар. «Сменовеховстонуң» буржуазтыг идеологиясына В. И. Ленин шийтирилг ойтур шавышкынны берген. «Сменовеховство» дээрге, эрги интеллигенция-биле болгаш кулактар-биле биче-биче чыпшынып-харылзашкан, өзүп турар, чаа буржуазияның идеологиязы-дыр — деп эш Сталин чугаалаан. Партия конференцияга августун 4—7-ге чедир Москвага чыгып эрткен. Анаа 129 шийтирилээр эргелг, 92 чөвүлээр эргелиг делегаттар олурушкан. Конференцияга 7 айтырыгларын чугаалашкан: бүгү делегет байдалын дугайында, профсоюздар эвилелдеринин дугайында, кооперацияга партияны ажил, совет эрге-чагыргага удур партияларнын болгаш агымнарнын дугайында эске-даа айтырыгларны шийтирилээш.

Конференция аңгы демиселдин түнелин кылбышаан, совет эрге-чагыргага удур партияларнын болгаш агымнарнын дугайында тускай резолюцияны хүлээп алган. Конференция болза, НЭП-ти чорутканы биле холбаштыр совет эрге-чагыргага удур демисежип турган буржуазтыг болгаш биче буржуазтыг партияларнын иштинге сандараашкын болганын айткан. Кадеттерин партиясы барын болгаш чөөн кадеттер деп ий башка кылдыр чарылганнар. Даштыкка кадеттерин ий төвү тургустуна берген. Нэлчи буржуазтарнын аразына «сменовеховчуларнын» агышыкны тыттып келген (ол ат болза, оларнын политиктиги органы «Смена вехтен» тыылган).

Эсерлер болгаш меншевиктер элээш каш бөлүктөргө болгаш бөлүктүгөштерге чарлы бергенер. Сандараашкын ак сарлейки генералитет чоран үстүкүлерин аразында безин күштөлгөн.

Ол чарыдырышыкынар чүңү көргүскенлиг? Ол дугайында партия конференцияны демделгенди болза: НЭП-тин тыттып келгени совет эрге-чагырганын кошкан эвеш, а оо күштүп көргүзүп, чаа экономика политиказы дайыннын лагеринге чарылдырышыкынар болдурган. НЭП-ти чамдык дайыннар совет эрге-чагыргага дедир төртүнүп буржуаз күрөөнө шилчилеринин элчээнде киргени ол кылдыр хүлээп ап турганнар. Оон сонгааргы болушкуннар дайыннарнын ол бүзүрелин чылча шапкан болгаш совет эрге-чагырга пролетаржы эрге-чагырга болуп турган-даа болгаш болуп артып-даа калган.

НЭП-ти баштайгы чылы аштык болгаш бүгү делегет реакциянын күштөлгени-биле база чурттуу иштинге совет эрге-чагырганын дайыннарнын контрреволюстук үлөдигилеринин күштөлгени-биле холбашкан деп чүвени XII партия конференция айткан. Аштааннарга дуза көргүзеринин Бүгү-россия нийтилендик комитетин («Прокуиш» —

оңу оон организаторлары Прокопьевтин, Кускованың болгаш Кишинин ады-биле аңча дээш) дайыннар контрреволюстук чорудулгага ажыгларын ораддашкан. Ону АКШ-тын империализмге деткип турган. Дайыннарнын партиялары кооперацияны ажыгларын ораддашпышаан, оңу кулактарнын контрреволюстук чепсээ кылдыр хуулдурар деп турганнар. Контрреволюстук идегеттер дээди өөрдилге черлеринин кафедраларын буржуаз пропаганданын хагдынчак эвеш индир кылдыр хуулдурарын ораддажып, ном үндүрер чакыт черлерин ажыглап, оларны совет эрге-чагыргага удур чепсек кылдыр хуулдурарын ораддажып турганнар деп чүвени конференциядан айткан.

XII партконференция болза, «сменовеховство» чаа кулачество-биле чыпшынып харылзашкан, өзүп турар, чаа буржуазияның идеологиязы болур деп тоаргай характеристиканы берген. Партия массаны коммунизмге ээзууга кижизитишаан, бүгү-ле контрреволюстук дайыннарга удур шыңгы демиселди чорудуп турган. Конференция эртем-теоретиктиг ажилдарны сайзыралдырың коммунистеринин идея-теоретиктиг денелин бедилеринин, бүгү организациага ажилдарын болгаш пропаганда ажилдарын экижидеринин эргежок чугулазын база катат айткан.

Конференциянын болган хүнүндөн бээр чүгле 30 чыл эрткен. Бистин совет улзувус бодунуң тускай халмаарышпас чоруу дээш туржуп келген. Совет улус улуг Ленинни айткан оруу-биле, коммунист партиянын, эш И. В. Сталинның геиналдыг удуртулганы-биле бистин чуртувуска бири чергенин үлөтүрүп, тергини чергенин механизасчыткан көдээ ажил-агыйлы тургускан. Чуртка культура революциясы тиелээш, бүгү чурт школарнын калбак четкизи-биле болгаш дээди өөрдилге черлери-биле шыптынган. Бодунуң тускай интеллигенцияны тургузуп алган. Улуг совет эвилелин хөй националдыг улустары быжыг эп-найралда чурттап турарлар. СССР-ниң улустарнын найзыралын болгаш чечетелишкннин тодаргай чижээ болза, аныяк совет Тыва болур.

Совет улус, оң нийтилед болгаш күрөөнү тургузуу Ада-чурттуң улуг дайыннын бүгү шыгалдаларын алдарлы-биле тудуп эрткен болгаш ол дайында улам-на быжыг болуп үнгөн.

Амгы үеде совет улус дайынны үрегеп каапканы улус ажил-агыйын катат тургускаш, дайын сөөлүндө беш чыл планын ажып күөсет болгаш коммунист нийтиледди чедишкннин-биле тургузуп турар. СССР-ниң күчү-күжү болгаш ат-алдары бүгү делегет улам-на улгаткан. Совет Эвиледи болза, империализмге удур, тайбың болгаш демократия дээш демисежип турар, демократтыг лагериниң бажында туруп турар.

П. МАТВЕЕВ.

Херэеженнер социалисттиг чарыштың хүлээлгезин күөседип турар

Сүт-Хөл районда Киров аттыг көдээ ажил-агый артелиниң тудуг бригаданың бригадир эш Лопсан-Хуваның башталгазы-биле херээженнерин 40 кижилг бөлүү бө чылын саман-биле 9 чуртталга бажынын кылып доозар деп хүлээлгени албышан, колхозтуң бүгү бригадаларын чарышка кыгырган.

Олар саман-биле бажың тудуугасына майдан эгелеп киргенер. Социалисттиг чарышка алган хүлээлгезин күөседип дээш кижилг бүрүзү ак-сеткилди эрес шудургу ажилдаанынын түнелинде июльда 10 чуртталга бажынын тудуу доозулган. Ол-ла үенин иштинде школага 40 кулаш одаар ыяш хап бээр хүлээлге база күөсетинген.

Тудужу херээженнерин иштинде эштер Амажаа, Дүү-Дарый, Милчеймаа, Өктөш, Партизан олар ажал нормазын 200 хуу чедир күөседип турарлар.

Колхозчу херээженнерин күш-ажылга кириштирер талазы-биле колхоз баштаар черден улуг кичээгейни салып турар. Ажил шыгынын үезинде херээженнерин бичи уругларын яслиде тускай ажаап турар. Ычангаш херээженнерин күш-ажылга идепкейи улгадып, ажилдын бүдүрүкчүлүү улам бедип турар.

О. ХУРАГАНМАЙ.

ЗОЯ ХЕРЕЛМАА

Аас-кежиктиг, чаагай, кара-чангыс шын амыдыралдык оруу—социалисттиг катышкан ажил-агый болур чаа колхозту организациап турган хүнде бодунуң өг-бүлөзи-биле кады 16 харлыг аныяк кыс колхозка кирген. 1949 чыл турган. Чыргалаңдыда Калинин аттыг колхозтуң колхозчузу аныяк кыс Херелмаа колхозтун аар, чик ажылын өске колхозчулар-биле кады шудургу, шыдамыккай, карак-кызыл чүткү-биле ажилдап кирипкен.

Улаваанда район төвүнге машина трактор станциязын организациаап, трактористер курузун айткан.

Шала сарыгзымаар баштыг, шовоо карактарлыг, аныяк уруг колхоз даргазынын кабинетинде кирип келгеш, арай-ла эпчоскунган чүедег биче кады тургаш, хойундан сый туткаш дүрүп каан бичи саазыңгыгайын ужулгаш чаа туткан, колхоз даргазынче сунган.

—Эгезин шала көргөлек олургаш, бо чүү чор, дунмам—деп ол айтырган.

—Чок, билдиришкнним-дир-ийн... Ол, билдиришкннинде мынча деп бижээ: — мээң куземин тракторист болуосаар мен. Ычангаш, мени ам ажытынар деп турар трактористер курузуна чорударын диледим. Анаа өөренип алгаш бодунуң колхозумга ак-сеткилдиг ажилдаарымын хүлээдим.

Херелмааның билдиришкннин күзө-биле хүлээп алгаш, колхоз баштаар чери оңу трактористер курузунче чоруткан.

Чуртталга амыдыралче улуг кичээгейни салыр

Улуг-Хем районунуң Шагаан-Арыг хоорайның чуртталгалары чыл бурду-ле өзүп, анычтын, албак хаакчтарнын культуруг негелдеси бедил турар.

Ындыг турбужа, Шагаан-Арыг хоорай Совети албак-хаакчтарны чуртталга бажынар-биле чедир хандыраын шийтирлөөйи турар.

Шагаан-Арыг хоорай Советинин күөсүмунга бажың алыр дээш бажың турар кижилер элээш хөйүн көрүп болур. Оларнын бирээш болуп мен база-ла күөсүм даргазының кабинетинге кире бердим.

Ширин арынныг, аныяк дарга олур. Кире бергеш элээш үр турарымга, бижип орган чүүлүп соксаккаш, бажын көдүрүп келгеш, менче көргөш, «олурунар, чүге чору силер?» диди.

Билдиришкннин тудускаш: Бажың дугайын чугаалажыр дээш келдим, мурунда база билдиришкнни кирген кижиле мен... харызын албаан мен—дидим.

—Силерниң биядиришкнниндер бар ышкаш ийик, ыңчаарга бажын дугайы берге айтырыг чүе бо, ам-ла силерниң дилээнери хандырып шыдавас бис...

Ам кымга барымыза эки чорор? Бажың чок чурттаары берге-ле диди. —Бажың черле чок чүвени кан-

чаарлы, силерге тускай бажың турар эвеш бис.

—А хоорайда таарыштырып болур бажыңнар бар ышкажыл дарга, чижээ, хоорайдан 25—30 километр хире черде турар колхозтарже ажилдап чоруй баргылаан, ында база бажыңнарлыг хирезинде аалыңын иштин хоорайда, күөсүмун эргезинде бажыңнарда чурттадып турар чамдык улустар бар болгай, чамдык кижилер өг-бүлөзинин ишти эвээш, хөй өрээлдериг улуг бажыңнарда чурттап турар-дыр, оларны таарыштыргаш, бажың чок кижилерге бажыңдан берзе кандыг чүе боор?

—Бис оңу ыңчаар таарыштырып шыдавас бис. Ол улустун каяа чурттаарын бис шийтирлөөс бис.

—Ынчаарга чуртталганы чаа бажыңнарнын чүге тутпас чорор?

—Че, ажил дугайында чүвээ баар дээш кижиле мен, билдиришкннинерни секретарьга берип каңар—дээш дарга үе берди.

Секретарь эш Уваровтуң чанынга чедип келгеш билдиришкннини олче сундум. Секретарь билдиришкннини ап алгаш чүгүртү номдуу.

Хей ыңчал турар-дур силерий, бисте хостуг бажың чок. Ол дугайын силеринин келгенин санында-ла силерге чеже-даа харылаан бис!

Ол-ла хүннерден эгелээш, бо хүннерге чедир Зоя бодунуң «НАТИ—АТЗ» деп трактористиле үлүг-хуузуң хун-бүрүде 200—250 хуу күөсетпишаан, 600 ажыг килограмм аквар чүүлдү камап алган.

Трактор бригаданың кызымаккай, чүткүлдүг ажылын районунуң оңу улуг хүндүлөд-биле үнөлөп турар. Бригада 300 гектар күсүкү чер аңдар планын 400 гектар кылдыр күөсеткен. Районунуң көдээ ажил-агыйынын мурнакчылары-биле кады Херелмаа ВКП(б) райкомунуң болгаш райкүөсүмунун хүндүлөп сам-барызында кирген.

—Мен ам мурон-даа сонгаар техниканы ханызы-биле шийгээдир алгаш, чурттуң алдарлыг трактористеринин үлөгери-биле, ажилдыг бүдүрүкчүлүүн улам бедилер мен.

—Хүн ынаар, ыракта «Спа-Нурун» ыңдынче чавызап бады барган. Оңу хоюг, чамчак чылыгзымаар серининин, кежээки салгын бодунуң бүлүртүнээш чырыксымаар имир-биле солуй берген. Чаңчыкан «НАТИ—АТЗ» деп тракторунун рулинин артынга Зоя олурпкан, стартерун бажыңтарга, трактор соксак чок ажилдап эгелээр. Черни ханы аңдар, ажилдын шынары эки.

—Эрес-ле болду ийин, бистин Зоявас — деп оңу өөрүнүң чугаазы мынчаар дыналыр.

Аныяк трактористтиг ажылын, эки үлөгериң өскелер база эдерип турар.

И. КҮНЧҮН.

рук үлөтүрүнүн бир бүдүн адырын ажилыңа хораны чедирип болур.

Ол ышкаш демир орук тудуужуларының ажылында четпестер хөй болуп турар. Септелге планарын күөседиринге болгаш ажып күөседиринге улуг кур-куштерин чамдык паровоз-вагон септээр заводтарда ажыглавайн турар. Демир орукчулар бо бүгү четпестерни болгаш бергелерин ажып эрттип шыдаар аргалыг.

Оларнын дугайында партияны болгаш Чазактын сталинчы сагыш салышыкын совет демир орукчулар хүн-бүрүде ап турар: 1951 чылда чуртталга болгаш культура-амыдыралдык тудууларынга 1950 чылдазындан 23,6 хуу хөй ашка-хөренгини тускайлаан, а бо чылын ол херекке тускайлаан ашканың түндү 1951 чылдазындан 18,4 хуу ажып турар. Транспорттун 199 муң ажилдакчылары эрткен чылын санаторияларга болгаш дыштанылгач бажыңнарныга халас дыштанылганар. Демир орук транспорттунуң профэвиледи чүгле дыштанылгач чорудар ажилчынарга 100 миллион хире рубльди чарыгдан. Профэвилелиниң 16 санаториялары болгаш 25 дыштанылгач бажыңнары туруп турар.

Партиянын, Чазактын болгаш эш Сталиннын сагыш салышыкыныга демир орукчулар шыларангай күш-ажылдары-биле харылап турарлар.

Амгы үеде транспорт болза, чаа дүжүттүн тараазын массалы-биле сөөртүп эгелээр. Ол чугула сорулганы чедишкннин күөседип дээш бүгү-ле эргежок чугула чүүлдөр-биле демир оруктар хандырыттыган туруп турар.

Демир оруктун транспортун улам ый көдүреринин шийтирилгич чүүлү болза, шимчээшкннин айыг чок чоруун хандыраы болгаш күш-ажылчы корум-чурумну быжыдары,

бүгү-ле ажилдарга демниг, чангыс-аай болуру болуп турар.

Ажылчы чоннарнын улуг баштыңчылары Ленин болгаш Сталин демир оруктун ажылынга корум-чурумунуң чугула ужу-дузанын үнөлөп турганнар. Эзулуг социалисттиг корум-чурум дээрге, чүгле бүрүн-четче, чурумуну болгаш боттандырыкчы болуру ол эвеш, харын-даа тыгыңгыр, эгелечки, тодаргай болгаш ажилдын демниг болуру болур.

Эш Сталин 1935 чылда Кремльге демир орукчуларын хүлээп ап тургаш, мынча дээш: «кажан силер бүгү-ле кезектерин, бүгү-ле ажилдакчыларыңарны транспорттун механизминге бир демниг кылдыр тургузуп алыр силер — ол дээрге, ам эзулуг, большевикчи корум-чурум ол болур». Күрүнениң болгаш күш-ажылдын корум-чурумун эң шыңгызы-биле сагыры — совет демир орукчу бүрүзүнүң ыдыктыг хүлээлгези.

Амгы үеде демир орук транспорттунуң база бир кол сорулгазы кышкы үеде ажилга белеткенири болур. Чогуур үезинде, эки эрттирген белеткек ажилдары кыштың кандыг-даа агаар-бойдузунуң үезинде поезилерин соксак чокка ажилдаар чоруун хандыраар.

Станцияларын болгаш чүк чүдүр херекселдерин, локомотивтерин, суг хандыраар черлерин болгаш вагоннарын, эң ылаңгыя пассажирлер олурар вагоннарын кышка белеткээри, оруктун болгаш тудуу ажилдарынын планын, пассажирлер бажыңнарын тударынын планынын хуусаазынын бетинде күөседип дээш социалисттиг чарышты калбартыры чугула. Демир орук транспорттунуң ажилдакчылары боттарының тодаргай болгаш кызымаккай, үлөгериң ажилдары-биле оларга большевик партияны, совет чазактын берип турар идегелин шыныктырар хүлээлгелиг.

Школаларны чаа өөредилге чылынга үлөгериң белеткээр

Чаа өөредилге чылынга белеткел

Уругларны коммунисттиг эзуга кижизилеринин айтырыларын чедишкннин шийтирлөөрдө школарны чаа өөредилге чылынга үлөгери белеткел, оон материалдыг суурун тургузары улуг рольдуг.

Сүт-Хөл районунуң Суг-Аксы 7 чыл-школазында чаа өөредилге чылынга белеткел, септелге түүктөп турар. Интернатты долдандыр чаа херим кылдынган, 4 өрээлди чугайлап, будаан, 6 өрээл школаны штукатурлап, чугайлап, будуп доос-

кан болгаш 10 өрээл школада септелге доозулган.

80 оруннарны, 130 парталарны септел, будаан болгаш өске-даа чүүлдөр кылдынгылаан. Школаның септелгезинге интернат эргелекчизи эш Лопсан, кижизидикчи башкы эш Асауленко болгаш өске-даа эштер кызымак ажилдап турарлар.

Оң-биле чергелештир школаның септелгезинде ам-даа четпестер бар. Олифа, шил, алмаз дээш ышкаш чугула материалдарын чедишпей

турары ажилга сааттыг чүүлдерин таварыштырып келген.

Одаар ыяш белеткел эң-не берге айтырыг болуп турар. Чүге дээрге, школаның одаар ыяжын Шемиде болгаш Хер-Тайгага белеткелден алган болза-даа, школа чанынче сөөртүмээш.

Четпестерни чайлатпышаан, школаны иштиги септелгезин школа коллективин август 10-да доозар дээш ажилдап турар.

Т. ЛАМАШ-ООЛ.

Школа септелгези доозулган

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районунуң Федоровкада «Ленички орук» колхозта эге школаның чаа өөредилге чылынга ук-куштур септелге ажилдары дооступ турар.

Школаны, интернатты, столованың, башкылар чурттаар бажыңнын база школаның иштиги дериг-херекселдеринин септелгези июль 25-те доозулган.

Школаның чаа өөредилге чылында

Септелге дүрген чоруп турар

Улуг-Хем районунуң Хайыракан сумузуңда Мичурин аттыг колхозта эге школаның септелгези кончук дүрген чоруп турар. Школаның болгаш интернаттын адаан тоурактал хөмгөн, школаның иштин штукатуралап малгаштаан болгаш кырыша-

даар манзаны тайгадан эккеп дүжүргөн.

Школаның септелгезинде ажилдап турар ажилчынар кызымаккай эки ажилдап, ажил нормазын ажып күөседип турарлар.

Школа септелгезинде ажилдап

турар эш В. Доржу ында ажилчынарнын ортузунга тайбылор ажилын чорудуп, солун номчулганы, беседаларын хүн-бүрүде хостуг шактары ажыглап кылып турар.

С. ДАДАР-ООЛ.

«Ленички орук» колхозта школа септелгези

Барын-Хемчик районунуң Аксы-Барлык сумузуңда улгатыр катышкан «Ленички орук» колхозта эге школа өөредилге чылы төнери-биле школаны чаа өөредилге чылынга белеткээр ажилче кирген. Септелге эгелээринден бээр башкылар чурттап ийи өрээл бажыңнын септелгези

зин дооскан болгаш аш-чем суггар черинин тудуун дооскан. Школаның 6 өрээлдерин бүрүн септээр болгаш 3 чаа класовкаларын немей туткан. Школа септелгезинде эштер Маннай-оол, Көк-оол, Оржунмаз, Балчыр, Көк болгаш оон-даа өскелер эки ажилдап турарлар.

Ындыг болза-даа, школаны чаа өөредилге чылынга белеткээринде четпестер ам-даа бар болуп турар, ылаңгыя тудууга болгаш септелгегерир материалдар ам-даа чедир белеткетиңмээш.

К. БОРАЦНАЙ.

ДЕЛЕГЕЙДЕ БОЛУП ТУРАР ЧОРУКТАРНЫҢ ДОПЧУЛАЛЫ

ПОЛЬША УЛУСТУН УЛУГ ТИИЛЕЛГЕЗИ

Улусчу Польшаның чаа конституциясын польша сейм бо чылдың июль 22-де хүлээп алган. Ол төөгүлү болушкун Польшаны фашизмден костаанындан болгаш чуртка улус демократтыг тургузугу тургусканындан бээр 8 чыл болган оюбиле таварышкан.

Конституция комиссиясының ларгазы болгаш республиканың президентизи Болеслав Берут конституцияның төлөвлөлинин дугайында сеймге илеткел кылып тургаш, төлөвиледе чугаалажы көрүнгө польша улустун эң-не калбак кезээ киришкен болгаш алар чурттуң үндөзүн хооблузун чангыс эп-сеткил-биле деткээни демдеглээн.

«Конституцияның бо төлөвиледе болза, чурттуң экономикасында ам чаалап алдынган болгаш быжыглатынган чаа харылзааның суурунга, аңгалар күштеринин чаа харылзаанынга дайнып турар, ол харылзаа-лар болза, быжык болгаш канчаар-даа аажок улуг күштүг суурау...» деп Берут чугаалаан.

Совет Армиянын гитлериг жекеликтерин тилээниин, польша улус империалисттик кулданышкыннын кинчизинден хосталганынын соонда, ажычы чоннар бир-ле дугаарында чурттуң ээлери апарганынын соонда Польшаның амьдыралына улуг өскөргөлөр болгулаан. Улустун эрге-чагыргазы демократтыг үндөзүн чартыпталары бот тандырган, аларның эң чугуладаларының бирээзи болза, «чер реформазы болгаш улус ажил-агыйнын кол адырларын күрүнө эргезинге шилчиктени болуп турар».

Улус ажил-агыйнын чедишкенин хөгжүлдөзү-биле чергелештир Польша Улус Республикасының культуразы улуг көдүрүшкүндө туруп турар. Школаларын, дээди өөредилге черлерин, театрларын, культура-чырыдышкын албан черлеринин четкилери соксаал чокка камчырып, амгы үеде бүгү чонун камчуп турар номнарын, журналдарынын, солуннарын тиражтары көвүдөп турар.

Польшаның чаа конституциясы болза, ол бүгү тиилелгелери көргүзүп турар. Ол конституция болза, ажилдаар, дыштагыр, өөренир эргелери ажилчы чоннарга берип турар болгаш Польшаның төөгүзүндө бир-ле дугаарында бүгү-ле хамаатыларының дең эргелиг болур чоруун хандырып турары-биле чергелештир, чаа амьдыралды тургузарына, күрүнениң камгаларын аргаларыны быжыглаарына оларын хүлээлгелерин база айтып турар. Ол дээрге, «бул улустун эрге-ажыын камгалаан, улусчу конституция болур, оң учурундан Польшаның ажилчы чоннары сеймин төөгүлү шийтирер канчаар-даа аажок улуг чүдүлгүзүшкүндө көдүрүлүшкүн-биле хүлээп алышаан, социализм тургузушкунунга боттарының күштерин катыштарынын дугайында хүлээнип турарлар».

Польша улус болза, «польша болгаш делегейин ажилчы шимчээшкенини революстуг тиилелгелеринге, ажилчынарың болгаш тараачынарың баштайгы-ла күрүнө» Совет Социалисттик Республикаларынын Эвилелинде социализмниң тиилелгелер тургузушкунун төөгүлүг дуржулгаларына дайнып турар» деп конституциянын эге чүүлүдө чугаалап турар.

ССРЭ-нин акы-дүмалышкы дузалачылары, социализмниң нийтелди тургузарының талазы-биле оң эң-не байлакшылдыг дуржулгалары болза, эгелээн черектин чедишкенин болурунга, Польшаның ажилчы чоннарын бүзүредип турар болгаш боттарының ада-чуртунун алдары дээш чаа-чаа чедишкенини чеди алырыңче оларны сорул кирип турар. Социализм тургузуп турар польша улус болза, боттарының чедишкенин серемчиледи-биле камгалап турар болгаш бүгү-делегейге тайбыкы камгалаары дээш шийтирлик демисежил турар.

МАРОККО ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ФРАНЦУЗ-АМЕРИК МАРГЫЛДАА

Чоокта чаа Гаага делегей суду Марокко талазы-биле француз-америк маргыдааны көрүп эгелээн. Катышкан Штаттар бир-ле дугаарында делегей судунда кирип турары ол болур болгаш ону француз колонизатор болгаш бүдүрүлгө ээлери Марокконун учурунда делегей судунда кирер учурга таварыштырган дээрзинин дугайында даштыкы парлалгалар демдегеп турар.

Француз колонизатор эрге-чагыргалар болза, Мароккоже кирир барааннарың талазы-биле элээн хөй кызыгарлар чүүлдерин кылдып, америк барааннарың хостуу-биле ынаар кирип турарың болгаш ында америк садыг ассоциацияның самчыгдакчы чоруунун түнелинде күштүгү-биле кудулаан франкын үнөзүн быжыглаар сорулганы салган учурунда бо талазы-биле айтырыг тургустунган. Шак мындыг кызамдаашкынныг чоруктар болза, Мароккода америк хамаатыларга хамаарышпас дээрзин Катышкан Штаттар меделгелин, садыг талазы-биле Мароккога «ажык экикти» политиказынын мурундагызы хевээр турарын, ол талазы-биле америкнаар боттарынын мурундагы чингелдиг эргелер хевээр эдилезинер дээрзинин дугайында негелдени салган.

Франция болза, агрессии соугу-атлантика талазы-биле бодунун эви-

лелизинин ол негелдезинге удурланган дээрзи билдингир. Бичангаш АКШ-биле «чөрүлдежир» чорукке кирипкен. «Орор-франс либр» деп солун француз колонизаторларын бо талазы-биле бачыдаашкынны көргүсүшпаан — Катышкан Штаттарнын оралдажышкыннары болза, «Мароккога Францияны киржир чоруун айтырыгыг тургузарыңче угланган» деп демдегеп турар. Америкнаарны чорудушкуннары болза, «бистин талазы, эң-не шийтирлик, удурланышкынына барып үскен» деп ол-ла солун уламчылап бижээн.

АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери болза, Мароккону бирги ээлчеге боттарынын шериг баазасы кылдыр көрүп турар. Америк шериг эрге-чагыргалары француз чазак-биле чөпшээржип тургаш, анаа сөөлгү чылдарын дургузунда чеди саныг эң улуг аэродромнары болгаш Каабланки, Эль Джемма, Порт-Лиоте, Сад-Слиман, Бульхо болгаш оон-даа өскө дыка хөй районнарда элээн хөй саныг шериг тудушкуннарын кылганнар. Мароккоже америкнаарнын туразында шургушкунун француз парлала бижип турар. Чүгүл сөөлгү ийи чылдарын иштинде оларнын саы 10 катап өскөн. Америкнаар дайын сөөлүндө катап тургустунган барааннары хостуу-биле кирип садыглаар чорукту ажыглап алгаш, самчыгдакчы чорук-биле эндере байып турар болгаш Марокконун экономиктиг амьдыралында француз колонизаторларын улам-на шийтирлик-биле үндүр кызып турар апарганнар.

Америк империалисттер болза, Мароккода АКШ-тын чингелдиг чоруктарын камгалаар дээш чүүлү керээрге болгаш дугуржулгаларга, эң ылангыс каян Марокко француз эжелеге турбаанда чарган 1836 чылдың күш чок апарган керээзинге сыдалгаш турар. «Элээн чагырамын коруп-чурумунуң дугайында Марокко-биле керээ чарган болгаш ол-ла корум-чурумуңу барымдаларында ойталаан бүгү-ле чурттардан Америка чазаксаан артка» деп бо дугайында чүе бижээш, «Юманите» солун демдеглээн. «Оларның чуртуну шериг күжү болза, оларнын кара-туразында чоруну болгаш оларнын барааннарын ханыладыр чоруун шынап-ла шыныктырып, оларга дузалап турар деп санап турар» деп «Комба» солун бижээн.

Марокко талазы-биле француз-америк чөрүлдээ болза, сонгу атлантика бөлүгленишкенинде ол ийи кирикчилерин аразында шынгы чөрүлдээ бар болуп турарын тодаргайы-биле көргүзүп турар. Мароккога боттарының хузуунда сорулгаларын сүрер төлөөдө, француз колонизаторларын ында эрге-ажыктары биске хамаан эвес деп АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери ажы-биле чугаалап турарлар. Дайын бетлекенин Вашингтон-биле дугурушкан политиказын чорудуп турар француз чазак болза, бодунун колонизатор эргелерин бербес дээш оралдажып турары билдингир. А Марокко улус болза, француз болгаш америк-даа империалисттерге удур демиселди үргүчүлээр күзөлдиг дээрзи база-ла тодаргай болгай.

НОРВЕГИЯДА ЧЕПСЕКТИ ЭНДЕРЕ КЫЛЫП ТУРАРЫНЫҢ УРЖУКТАРЫ

Норвег парламент чоокта чаа 1952—1953 чылдын күрүненин чаа бюджетинге немелде кылдыр 618 миллион крон-акша хемчээлдиг түнүг немелде хөргенин үндүрерин бадылаан. Ол түнүг барык-ла 400 миллион крон-акшазы болза, шериг-

ге хереглээри-биле тускайлатынган болуп турар. Шеригге нийти чарыгдаларын түнү 1,3 миллиард крон-акша болур, ол дээрге, 1939-40 чылдын шериг чарыгдалындан 30 катап хөй болуп турар. Чарыгдалды ыңчаар улгатырар чорук-биле дуглаары болур.

Норвег көдээ ажил-агыйнын бүгү-ле кол-кол продуктулары: хлебтин, тараанын, сүттүн, үс-чагларын, сырнын болгаш өске-даа чүүлдерин өртектен улгатырар дугайында шийтири үндүргөн. Оон-биле чергелештир демир оруктун, телеграф харылзаанын хөлезизи 30 хуу улгаткан, эмчи хандырылганы дээш төлевирни улгатырган, чурттаар бажын хөлезизи 15 хуу улгатынган, ыяш өртээ база-ла өскөн болуп турар. Чазак болза, канчаар-даа аажок улуг чарыгдаларын дуглаары аны-бүрү үндүргелери, чымдаларын 250 миллион крон чедир улгатырган болуп турар.

Норвегиянын экономиказын дайын бетлекенириңче угландырганынын түнелинде улутпунуң хамаары хереглелдер кылар адырлары, эң ылангыс ыяш болбазырадырынын, алгы болгаш консерва заводтары улам кызырлып турар апарган. Муң-муң ажилчынаар ажылдын үндүрткеш, чедимес, түрени амьдыралга чурттаар учурга таваржып турарлар. Чурттуң иштинде чуртталга болгаш школа тудулгалары шут чорутунмай турарынын дугайында норвег солуннар бижип турар. Школаларын турар бажынарынын чок болуп турарынын учурунда чурттуң чамдык районнарынын уруглары чылдын дургузунда 12 неделядан хөй эвес үени өөренип эрттирип турарлар. Ослода университеттин студенттеринин саы сөөлгү беш чылдарын дургузунда 6.209 турганындан 3.532 чедир кудулаан деп «Морген-постен» солун бижип турар. Оон бир-ле колдуг чылдагыны болза, студенттерин чурттаар чери чок болуп турары деп санаышаан, — олар булдугаш безин тыппай турарлар деп ол солун бижип турар. Чуртталга талазы-биле кризис чуртта ол хире улуг болуп турар дээрзи оон тодаргай көстүп турар.

Чурттуң акша талазы-биле айылдыг чоруунуң дугайын норвег күрүнө банкызынын тускай өтөдү херчилеп турар. Июнь айның сөөлгү неделясында ол кур-күштер 28 миллион кронга кызырылган, а июльдун бирги неделясында — база 26 миллион кронга кызырылган. Эргилдеде чоруп турар акшанын түнү 29,8 миллиард четкен.

Америк империалисттерин негелдезин эзугаар норвег чагырыкчы бөлүктерин чорудуп турар дайын бетлекенин уржуктары чүү хире аарыл дээрзин бо барымдалар тодаргай көргүзүп турар.

Норвег улус болза, ол кем-буруулук политиканы хүлээвин турар болгаш АКШ-тын агрессии планнарына чуртту чагыртырына удур тайбын дээш демисежил турар. Норвегиянын тайбын талалакчылары сонгу-атлантика бөлүгленишкенинде чурттуң үнер чоруу дээш шимчээшкенин күштөдирбишаан, ажилчы чоннары америк чагырышкына удурланырыңче мобилизастап турар.

Д. БОЧАРОВ.

Марксизм-ленинизмниң классиктеринин чогаалдарын Корея Улус-Демократтыг Республикада парлап үндүргени

ПХЕНЬЯН. Кореянын Күш-ажыл партиязынын ном үндүрер чери бо чылдың баштайгы чартында-ла В. И. Ленинниң «Чүнү кылдыр?» «Базым бурунгаар, ийи базым аткаар», «Күрүнө болгаш революция», «Совет эрге-чагырагынын өлчөгелгил сорулгалары», «Империализм болза, капитализмниң дээди чадаы» деп чогаалдарын; И. В. Сталинниң «Марксизм болгаш национал айттыры», «Диалектиктик болгаш төөгү материализмни дугайында», «ВКП(б)-де барынын агымнын дугайында» деп ажилдарын, Маркстын «Ажыл төлевир, өртек болгаш кончаа», а ол ышша өске-даа чогаалдарын хөй тиражтыг кылдыр парлап үндүргөн. Ол номнары полит-өөредилге салбырларында, ол ышша Күш-ажыл партиязынын кежигүнеринин бодунуң политиктиг билдин бедидер бот-өөредилгезинде калбаа-биле ажылап турар. Бо номнар шуттуу парлалгандан үнөс соонда доораан-на садыглардан садып алдынган.

Партийжи литератураны очулдурар ажалче Күш-ажыл партиязынын Төп комитети эң өки очулдуркучу кадрларны хаара туткан.

(СЭТА).

Хоюлетт Джонсонун брошюразы

ЛОНДОН. Кентерберн дугайынын тергилектиги Хоюлетт Джонсонун «Мен кыйгырып тур мен» деп брошюразы парлатынган үнөс. Америк агрессорларын Кореяга болгаш Сонгу-Чөөн Кыдатка бактериологтук чепсепти аңгылап тургавынын фактыларын Джонсон бодунуң брошюразында бижип турар.

Брошюраны парлап үндүргөн чери — англи-кыдат найрал нийтелинин меделерин эзугаар алырга, ол брошюраны номчукулар канчаар-даа аажок соуурушап дилеп турар. Парлатынган 40 муң өзем-плярларын 33 муңуй ийи хун дургузуда организацияларга болгаш аңгы-аңгы кижилерге сатына берген. Дына хөй чаа чагыгар кээп турар.

(СЭТА).

Француз эрге-чагыргаларының оралдажышкынының дугайында

ПАРИЖ. «Се суар» солунуң диннатканы-биле алырга, тайбын дээш сураглыг демиселчи, кара-бачынаткан Анри Мартванниң аваан республиканың президентизинин канцеляриязынын начальнигинин холуңуң үжүүн салган чагаа алган. Бир эвес Анри Мартванни хостаары дээш улустун кампаньянын соксадырынга Анри Мартванниң аваан дузалаар болза, оон олгу чүгүле ыңчан хосталын үнүп болур деп условени ол чагаада чугаалап турар.

Улустун үнүн, моон соңгаар-даа улуг күштүг чагылааны үнер ол үнүм канчаар-даа боогдан шыдавас деп чүвени республика президентизинин канцеляриязынга билген турар учурлуг ийи. Анри Мартванни хөргөн чон бодунуң холуңда ап алган» деп «Се суар» солун бо талазы-биле бижээш.

(СЭТА).

Иран парламентинин хаагылы хуралы

Мосаддык — премьер-министрге кандидат

ТЕГЕРАН. Июль 22-де дүш соонда иран парламентинин хаагылы хуралы болган, ол хуралды премьер-министрнин албаньыга кандидат томулары-биле чыныландыган деп Тегеран радиоу ламчылган.

Хуралга 64 депутаттар олорушкан. Бадылаашкынын түнелинде 61 депутаттар премьер-министрнин албаньыга Мосаддыктын кандидатуразын деткип бадылааннар. Парламентинин даргазы черде бодунуң аажызы-биле бадылаан.

Бадылаашкынарнын соонда парламентинин даргазы Имам шаха (хаанга) илеткел кыллары-биле чорудкан.

(СЭТА).

Египетте күрүнө эргилдези

ЛОНДОН. Лондонга келген дыналыглар эзугаар алырга, күрүнө эргилдезинин түнелинде египет армиянын бөлүк офицерлери Каирде эрге-чагырганы июльдун 22-ден 23-че дүзөсінде ээлеп алганнар деп Рейтер агентиледи дынаткан. Каирдин радиостанциязы дүн дургузунда ажылдааан.

Эргилдени генерал Мухаммед Нагибтин удуртулганы-биле кылган деп дыналыглар бар. Ол генералды шериг министрине томулар дугайында премьер-министр турган Сири-паша санал кирирге король Фарук анаа удурланган. Июль 22-де Хилали-пашанын тургускан чазанда ол хүлээлгени полковник Исмаил Шерин-бейге дааскан. Исмаил Шерин-бей болза корольдун улуг угбазынын ашаа болуп турар.

Мухаммед Нагибтин шериглери Египеттин найсылалы Каирни эжелеп алган деп агентиледи дынаткан. ЛОНДОН. Рейтер агентилелинин корреспондентизинин Бейруттаа ламчылган дыналыгында чугаалап турары болза:

Египеттин найсылалында король Фарукту деткип турар шериг кезектери-биле анаа удур демисежил турар шериглерин аразында тулчушкуннар чоруп турар деп Каирден Бейрутка самолет-биле келген пасажирлер чугаалап турар.

(СЭТА).

Италиянын ядыларының ажил соксадышыны

РИМ. Өг-бүлөгө болгаш хөй уруг-дуларга дузаламчыны улгатырарын негеп турар 2 миллион ажыг ядылар дүн-хүн дургузунда ажил соксадышкынын июль 29-та кылган. Чурттуң сонгу болгаш муруну талазында бүгү провинцияларын болгаш көдээ ажил-агый районнарынын бүгү девискээрин шыва алган ажил соксадышкынарынын улуг чедишкенин дугайын демократтыг солуннар меделеп турар. Ажил соксадышкынарында бүгү ядылар киришкен, оон улам-ындан 24 шак дургузунда ажил соксап турушкан.

(СЭТА).

Токио — Азияда америк агрессиянын базазы

ТОКИО. Япониянын чери болгаш ыяш ажил-агыйнын министрест-вонун меделерин эзугаар алырга, америк шериглерин аңгыла-лында кирген аэродромнарын нийти шөлүгүн хемчөөли, дузалап 22 аэродромнарын санавааска, барык 115.900 цюбу (1 цюбу 0,992 гага деп) болуп турар. Оон иштинде 5.300 цюбу чери мурунда тараачынарынын тарып ажылдап чораш чери болур деп «Асах» солун дынаткан.

(СЭТА).

СПОРТ

Олимпия оюннарында совет спортсменнер бирги черин алган

XI-ги олимпия оюннарынын 9 хүнеринин дургузунда шандан черинин болгаш алган медальларынын талазы-биле саннарын меделээн. (1952 чылдың июль 29-та).

Чурттар эди	Июль 29-та алган нийти саанын түнү	Июль 29-та алган медальдарын нийти түнү
1. ССРЭ	443	90
2. АКШ	317	71
3. Венгрия	160	40
4. Швеция	130	27
5. Барнын Германия	99,5	21
6. Финляндия	96	24
7. Швейцария	79	29
8. Италия	78	18
9. Англия	76	9
10. Чехословакия	75,5	22
11. Франция	72	19
12. Австралия	51	15
13. Япония	51	6
14. Иран	36	7
15. Ямайка	33	8
16. Турция	31	3
17. Египет	23	1
18. Муруну Африка	20	2
19. Аргентина	17	3
20. Голландия	17	1
21. Бразилия	15	2
22. Ливан	13	2
23. Чаа Зеландия	12	2
24. Польша	10	2
25. Югославия	10	4

Харымсалгалы редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

„Англияга дошкун кризис кыжанып турар“

Англиянын садыг министри турган Вильсонун меделгели тыттып келген чоруу болза, чаа 1931 чылдың кыжанып турары болур деп чоокта чаа мен чугаалап турган мен.

Бичан мени муңгаргай сагыш-сеткилди дээш шүмүчүлөп турган, ыңчалза-даа амгы үеде бис экономнуг улуг кризистин мурунда туруп турарывысты элээн хөй кижилер билр апарган.

Вильсонун оон ыңай чугаалааны болза: «Бистин алдын болгаш доллар курлавырывыстың улам хоозурап бар чыдарынын дүрген темпелерин кызырганын чазак «байдалды экижиткени кылдыр» көргөн, ыңчал-

за-даа эзулук экономнуг байдал 6 айларын мурунда турганындан ам дыка дорадаан. Дайын эезинден бээр экспорт бир-ле дугаар кызырлып турар; каучук болгаш өске-даа барааннар өртээ кудулап баткан, база бистин доллар чымдаларывыс аажок кызырылган. Чоокку бир ийикпе ийи айларын дургузунда элээн оожургалдыг болурунун, харын экономнуг байдалдын элээн дээрэдээринин-даа бичи демдектерин көстүп турар. Ыңчалза-даа, бо чылдың төнчүзүндө азы ыңды-ла

дээрге, 1953 чылдың эезинде биске дошкун кризис таваржыр деп чүвеге чигиниг чер-ле турбас учурлуг.

Вильсонун оон ыңай меделгезин болза: «Бис байдалдын сүүзүнүн билген турар учурлуг бис. Америка болгаш өске-даа чурттар-биле экономнуг харылзаалар өскөргөйбей турда, Англияга кыжанып турар үр үенин кризисин черле чок кылып болбас. Бир эвес чепсекти шың болгаш хөйү-биле улам кызырбас болза, бис кризиске удур хүлүглүг холдарывыс-биле демисежир апар бис».

(СЭТА).